

УДК 327 (477)

Лаврук Т. П.

ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЯК СТРАТЕГЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ

Хоча політичні пріоритети і зазнають впливу суб'єктивного фактору, однак загалом вони цілком об'єктивні, оскільки зумовлені ціннісними преференціями, котрі є об'єктивним результатом розвитку політичної свідомості. Ця обставина актуалізує значення політичних цінностей і принципів, виявлення закономірностей і особливостей їхнього розвитку.

Ключові слова: політичні цінності, принципи, стратегеми, генезис, пріоритети, закономірності.

Лаврук Т. П. Политические ценности как стратегемы функционирования политических приоритетов.

Хотя политические приоритеты и испытывают влияния субъективного фактора, однако в целом они вполне объективны, поскольку обусловлены ценностными преференциями, которые являются объективным результатом развития политического сознания. Это обстоятельство актуализирует значение политических ценностей и принципов, выявление закономерностей и особенностей их развития.

Ключевые слова: политические ценности, принципы, стратегемы, генезис, приоритеты, закономерности.

Lavruk T. P. Political values as stratagems of functioning of political priorities.

Although political priorities are influenced by subjective factors but in general they are completely objective due to the value preferences, which are the objective results of development of political consciousness. This fact actualizes the importance of political values and principles, patterns identification and characteristics of their development.

Key words: political values, principles, stratagems, genesis, priorities, patterns.

Цінності справляють істотний, а подекуди й вирішальний вплив на весь буттєвий діапазон суспільно-політичної сфери – починаючи з фази зародження самої ймовірності певного явища, процесу чи тенденції, через етап її буттєвої інституціалізації і аж до стадії рутинізації, занепаду й відмирання. Перед людством відкриті різноманітні можливості подальшого розвитку; а от конкретний формат майбутнього знаходиться в безпосередній залежності від цінностей, котрі визначають процес прийняття рішень, від того, наскільки чітко людство усвідомлює доцільність змін у динаміці й тенденціях розвитку ціннісної архітекτονіки, яка неухильно екстраполюється на формування відповідних соціально-політичних реалій [4, с. 92–93].

Оскільки цінності визначаються потребами й інтересами індивіда та суспільства, то вони мають складну структуру і особливу ієрархію, в основі якої знаходяться фундаментальні, необхідні для життя людини блага (природні багатства, матеріальні умови життя – житло, харчування, система охорони здоров'я тощо), а також фундаментальні цінності, котрі залежать від соціальної сутності людини, її духовної природи.

Перша група цінностей відноситься до утилітарних, друга – до духовних. Перша група визначається зовнішньою щодо людини метою, тоді як друга вкорінена внутрішньо. Практична, утилітарна цінність є цінністю засобів, оскільки корисність речей та інструментів визначається завданнями, які ті покликана виконувати. Виконавши покладене на неї завдання, річ втрачає значення, а відтак перестає бути цінністю. На противагу утилітарним цінностям, духовні мають самодостатній характер, тобто вони не потребують зовнішніх

мотивів і виправдань.

Якщо утилітарні цінності визначають цілі діяльності, то духовні – смисл людської діяльності. Відповідно до цього духовний світ особистості структурує свою ієрархію. Ключова альтернатива полягає в тому, щоб а) мислити себе і навколишню дійсність буденно, емпірично, утилітарно і суто функціонально чи б) співвідносити свої наміри й дії з етичними і телеологічними критеріями, пріоритетами, перевагами.

Людська духовність включає в себе три основних начала: пізнавальне, моральне та естетичне. Їм відповідають три типи духовних творців: мудрець, праведник та художник. Серцевиною всіх начал є моральність. Якщо знання дає нам істину і вказує шлях, то моральне начало передбачає спроможність і потребу людини вийти за межі свого егоїстичного «я» і засобом цілеспрямованих дій утверджувати добро.

Особливістю духовних цінностей є їх неутилітарний та неінструментальний характер, тобто вони не слугують ніякій зовнішній меті – навпаки, все набуває смислу лише в контексті з фундаментальними цінностями, у зв'язку з перспективами їхнього утвердження. Саме вони генерують стрижень культури, визначальні відносини й потреби людей: загальнолюдські (мир, життя, розвиток), цінності спілкування (довіра, дружба, любов, міжособистісна гармонія), соціальні цінності (уявлення про соціальну справедливість, права і свободи людини тощо), цінності стилю життя, самоствердження особистості тощо.

Поняття цінностей невіддільне від духовного світу особистості. Якщо розум, раціональність і знання утворюють найважливіші компоненти свідомості, за відсутності яких цілепокладаюча діяльність людини виявляється неможливою, то духовність, формуючись на цій основі, відноситься до тих цінностей, котрі пов'язані зі смислом життя людини. Так чи інакше, вирішального значення набуває питання вибору життєвого шляху, цілей і смислу своєї діяльності, а також засобів досягнення мети.

Д. Леонтьєв концептуалізував доцільність розмежування норм та цінностей за таким принципом: цінності співвідносяться із цілепокладанням і детерміновані ним, тоді як норми стосуються засобів і способів реалізації обраної мети. «Нормативна система більш жорстко, ніж ціннісна, зумовлює діяльність, оскільки, по-перше, норма не має градацій – її або дотримуються, або ні, натомість цінності відрізняються за шкалою «інтенсивності», їм притаманна більша або менша міра категоризму. По-друге, конкретна система норм базується на внутрішній монолітності. Людина у своїй діяльності дотримується її повністю і цілковито, неприйняття котрогось із елементів цієї системи засвідчує нестійкість, суперечливість особистісної структури стосунків. Натомість система цінностей, як правило, вибудовується за принципом ієрархії: людина жертвує одними цінностями заради інших, варіює порядок їхньої реалізації тощо. Цінності виступають своєрідними цільовими орієнтирами, визначаючи верхню межу рівня соціальних вимог особистості; норми є тим середнім «оптимумом», переступивши межі якого, особистість ризикує опинитися «під обстрілом» неформальних санкцій» [6, с. 21–22].

Будь-яка цінність – це предметна форма вияву соціальних відносин. Наприклад, міжнаціональна згода виражає певну систему ціннісних відносин, об'єктом яких є як зовнішні по відношенню до суб'єкта явища, так і внутрішні, що складають основу його існування. Однак як в одному, так і в іншому випадку це пов'язано зі збереженням суб'єкта ціннісного відношення його цілісності. Позитивною стороною суспільних цінностей є формування в межах суспільства природного, об'єктивного механізму трансляції цих цінностей. У цьому відношенні суспільні цінності краще захищені й чіткіше сформульовані; вони мають досконало відпрацьовані механізми заохочення з боку суспільства, ніж цінності індивідуальні та загальнолюдські [7, с. 302–303].

Аналіз ціннісних протиріч з'ясовує, що будь-яке рішення по реалізації тієї чи іншої суспільної цінності може викликати негативні наслідки. Очевидно взагалі не буває несуперечливих рішень, які містять одні «плюси». Тому не слід шукати рішення, яке мало б

виключно позитивні наслідки, як і було б помилкою відмовлятися від в цілому прогресивних змін на підставі того, що деякі з них містили негативні наслідки.

Можна погодитися з І. Берлінім, який стверджував, що ми повинні застосовувати «бухгалтерію», згідно з якою в кожному конкретному випадку неможливо приділити рівну увагу всім цінностям і принципам. Найкраще – це дотримуватися деякого нехай навіть хиткого, але балансу, який стоїть на заваді виникненню надзвичайних ситуацій і неприйнятних альтернатив. Власне, відповідальні політичні сили якраз і прагнуть створити такі баланси на практиці.

Що стосується політичних цінностей, то це – об'єкти, ідеї, явища і процеси політичного життя, а також їхні властивості, які покликані задовольняти соціальні потреби і інтереси індивіда. Вони є невід'ємною складовою частиною політичної культури суспільства і віддзеркалюються у політичній свідомості людей. Система політичних цінностей складається з соціально-політичних ідеалів і цілей, принципів і норм політичного життя, політичних традицій і символів, зразків політичної поведінки тощо.

Щоб стати орієнтирами і цілями суспільства, політичні цінності потребують обґрунтування, доказів своєї істинності, своєї універсальної прийнятності. Існують такі варіанти обґрунтування цінностей взагалі і політичних цінностей зокрема:

1. Натуралістичний. При цьому підході цінності виводяться, перш за все, з природи людини. Відбувається апеляція до потреб людини. Але подібний підхід не дає остаточного розв'язання проблеми, оскільки проблеми людей мінливі й суперечливі; на додаток вони самі потребують обґрунтування і виправдання. До натуралістичного варіанту відноситься і обґрунтування цінностей виходячи з потреб функціонування суспільства. Але останній, як і потреби людини, піддаються різному тлумаченню.

2. Інституційний. Тут цінності обґрунтовуються шляхом освячення деяким безумовним авторитетом (у часи Середньовіччя це був авторитет релігії, нині – авторитет науки). Однак ті чи інші положення релігії часто суперечать одне одному, а наука є також неоднозначною у своїх висновках.

3. Інтуїтивний. Тут має місце відмова від раціонального обґрунтування цінностей: завдання науки вбачається лише в змалювання уже наявного змісту цінностей.

4. Діалоговий. Зміст цінностей виявляється шляхом постійної дискусії між різними зацікавленими суб'єктами, засобом взаємного з'ясування і узгодження позицій.

Усі наведені підходи мають як позитивні, так і негативні сторони, хоча в науковій і політичній практиці плюралістичного суспільства найбільш поширений діалоговий підхід до обґрунтування цінностей [5, с. 12].

Політичні цінності існують у вигляді принципів, ідей, цілей (наприклад, гуманізму, справедливості, демократії, свободи, порядку тощо). Ці принципи і цілі можуть бути різною мірою словесно виражені й теоретично оформлені. Доволі різноманітним у них може бути питома вага емоційного та образного компонентів. Поєднання політичних цінностей утворює політичні ідеології. У стислому визначенні політична ідеологія є теоретично оформленою ієрархією політичних цінностей. В ідеології соціальні групи намагаються обґрунтувати всезагальність характеру своїх політичних цінностей, довести їх правочинність та універсальну прийнятність, значущість. Боротьба ідеологій – це боротьба за ціннісну орієнтацію людей.

Політичні ідеології являють собою ієрархічно побудовані і теоретично оформлені системи політичних цінностей. Основними функціями політичних ідеологій є функції орієнтації, інтеграції та мобілізації. Іншими словами, будь-яка політична ідеологія повинна сформулювати мету політичної практики, об'єднати прихильників досягнення цієї мети і надихнути їх на активні дії [1, с. 42].

Політичні ідеології, як і політичні цінності віддзеркалюють потреби й інтереси людей. З огляду на багатоманітність потреб та інтересів, суспільство здебільшого послуговується

кількома політичними ідеологіями. Розглянемо сутнісні ознаки та суспільно-політичні пріоритети основних ідеологічних течій.

1. Лібералізм. У формуванні ідейного потенціалу цієї політичної ідеології брали участь такі відомі філософи й економісти, як Т. Гоббс, Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, І. Кант, А. Сміт та інші. Фундаментальними цінностями лібералізму є індивідуалізм та свобода. Як зазначав Р. Дарендорф, в моральному відношенні лібералізм є переконанням, що головне – це індивід, захист його недоторканості, розвиток його можливостей, його життєві шанси. Що ж стосується соціальних груп та інститутів, то вони можуть бути не самоціллю, а лише засобом для індивідуального розвитку.

Ідеї автономії особистості, її права самостійно вирішувати свою долю і нести відповідальність за ці рішення сприяли руйнації відносин особистої залежності, патерналізму, визначеності життєвого шляху та індивіда, що було притаманне епосі феодалізму. Водночас лібералізм нетотожний егоїзму, аморалізму та відходу від участі у виконанні суспільних завдань. Етичним стрижнем лібералізму вважається категоричний імператив І. Канта: сповідувати лише таку суспільно-політичну і загалом світоглядну максиму, керуючись якою людина може побажати, щоб концептуальний орієнтир набув ознак всезагального закону.

Лібералізм вірить у відповідальну людину, в її чесноти, громадянську зрілість і відповідальність, апелює до високоморальної особистості, яка чинить розумно і по совісті, поєднує свої інтереси з інтересами соціального цілого, готова відповідати за свій вибір і вчинки. В економічній сфері лібералізм передбачає усунення надмірної регламентації, позаекономічних форм залежності та підприємницьку свободу. Ця свобода ґрунтується на приватній власності і на ринкових взаєминах. Загалом же ідеал суспільного життя, запропонований лібералізмом, передбачає співпадіння інтересів індивіда та суспільства, свободу всіх людей у їх самовизначенні.

2. Соціалізм виявився своєрідною спробою подолання непослідовності і суперечливості лібералізму. Спираючись на принципи, вже сформульовані лібералізмом, соціалізм поставив перед собою мету їх реального втілення: рівна свобода для всіх і в усіх (а не лише в правовій) сферах діяльності.

Соціалізм виявився своєрідною реакцією на ліберальний індивідуалізм. Протиставлення соціалізму капіталізму логічно й історично було вторинним відносно його протиставлення індивідуалізму як сутнісній ознаці лібералізму. Якщо лібералізм заснований на принципах стихійної саморегуляції суспільних взаємин, то соціалізм вважає за необхідне їхню корекцію виходячи з інтересів суспільства в цілому. На сучасну пору існує декілька тлумачень соціалізму:

- а) асоціалізм як перша фаза комуністичної суспільно-економічної формації. Таке розуміння соціалізму ґрунтується на марксистській теорії суспільно-економічних формацій. Воно характерне для ортодоксальної марксистської філософії і пов'язаної з нею комуністичної ідеології;
- б) соціалізм як соціально-економічний лад, який існував у країнах Східної Європи і зберігся досі на Кубі, у Північній Кореї і частково у Китаї та В'єтнамі;
- в) соціалізм як процес усупільнення засобів виробництва. Спочатку цей процес мислився як знищення приватної власності. Останнім часом усе більшою популярністю користується теза про можливість здійснення соціалізації засобів виробництва за умов збереження приватної власності;
- г) соціалізм як ідеал свободи, рівності, братерства, щастя всіх людей і процес реалізації цього ідеалу.

Іноді соціалізм витлумачують в якості послідовного лібералізму. Це має сенс у тому розумінні, що соціалізм, як і лібералізм, актуалізує питання свободи, шукає конкретні, реальні шляхи звільнення, в контексті яких справедливість і солідарність визнаються основними умовами досягнення свободи. На відміну від лібералізму, соціалізмові

притаманна ставка на соціальну захищеність, на досягнення більшої рівності в розподілі як засіб забезпечення свободи для всіх членів суспільства. Свобода в соціалістичній ідеології розуміється перш за все як свобода позитивна – «свобода для», в той час як лібералізм схиляється до негативної свободи – «свободи від».

3. Консерватизм акцентує увагу на збереженні й використанні позитивного надбання минушини. Термін «консерватизм» першим використав французький письменник М. Шатобріан. Так він назвав свій журнал, що видавався з 1818 року. Цей термін використовується для аналізу різноманітних сфер людської життєдіяльності – побуту, моралі, мистецтва, сімейно- подружніх взаємин тощо. У сфері соціально-політичних і загалом світоглядних ідей цей термін має декілька значень.

По-перше, як історично-специфічна інтерпретація. В її межах консерватизм розглядається як аристократично-клерикальна реакція на Велику Французьку революцію 1789–1793 років. У даному випадку консерватизм розуміється як прагнення зберегти феодальні порядки, як ідеологія дворянства.

По-друге, як універсально-антропологічна інтерпретація. В її межах консерватизм витлумачується як вічна загальнолюдська позиція з відповідними цінностями та ідеями. До них відноситься традиція, стабільність, порядок, безпека, авторитет, свобода в поєднанні з відповідальністю, природна нерівність людей (елітаризм), скептицизм тощо.

Скептицизм консерватизму виражений у точці зору, що істина полягає не в універсальних постулатах, а в конкретному досвіді. Саме досвід і звичка є найкращими орієнтирами – на відміну від розуму, логіки та абстрактних понять. Консерватизм виходить з тези, що значно ефективніше підтримувати існуючі інститути і способи правління, які втілюють мудрість попередніх поколінь, ніж випробовувати сумнівні новації.

По-третє, як ситуативна інтерпретація. В даному випадку консерватизм розуміється як спосіб думки і дії класів, прошарків, соціальних груп, котрі прагнуть зберегти існуючі суспільні порядки. Тут немає прив'язки до певної конкретно-історичної ситуації: консерватизм розглядається як поведінковий алгоритм різних індивідів, груп та партій за будь-яких історичних ситуацій.

4. Націоналізм. Це слово викликає різну емоційну реакцію, яка залежить не лише від світоглядної орієнтації людей, а й від сукупності багатьох соціально-економічних, етичних та стереотипних настанов. У смисловій багатоманітності терміну «нація» виокремлюються два основних значення: перше – нація як сукупність громадян певної держави; друге – вища форма розвитку етносу. В першому випадку йдеться про територіальну націю, про політичну націю-державу, в другому – про етнічну націю. Відповідно, націоналізм також може бути або державницьким, або етнічним.

Етнічний націоналізм акцентує увагу на забезпеченні умов для розвитку певного етносу, на збереженні і відродженні етнічності як певної культури – мови, фольклору, духовного спадку, релігії тощо. У руслі етнічного націоналізму інколи виокремлюють етнокультурний та етнопопулярний типи націоналізму. Перший бачить своєю метою збереження етнічної культури: в його контексті нація розглядається у вигляді найвищої духовної сили, по відношенню до якої населення вбачається лише в якості засобу. Другий у якості провідного завдання визначає забезпечення умов життя для людської популяції, котра є носієм ознак етнічності. Тут первинними є інтереси популяції, етнічна ж культура має підлегле, вторинне значення. У даному випадку етнічне поступається соціальному.

Державницький націоналізм у своїй основі орієнтується на забезпечення інтересів населення, але при цьому він абстрагується від ознак етнічності, оскільки популяція може бути представлена вихідцями з різних етносів.

5. Фашизм. Етимологічний аналіз терміну (а він є похідним від італійського *fascismo* – згусток, об'єднання) дає лише найбільш загальну орієнтацію в розумінні фашизму як ідеології політичного руху: фашизм є вираженням прагнення до об'єднання людей. Нині існує два основних тлумачення фашизму. Згідно з першим, фашизм як ідеологія виражає

загальні риси в ідеології італійського фашизму, націонал-соціалізму в Німеччині та франкістського фалангізму в Іспанії. Йдеться про крайню ступінь націоналізму (шовінізму) або расизму, коли підкреслюються переваги однієї нації або раси над іншою, культ вождя, жорстка ієрархія управління, опертя на насилля.

Згідно з другою точкою зору, фашизм – це ідеологія, яка підкреслює пріоритет соціально цілого над індивідуальним, виправдовуючи репресивні засоби заради підтримання соціального порядку. У цьому випадку фашизм розуміється як крайній лібералізм, правий консерватизм. У такому разі фашизм ототожнюється з будь-яким тоталітаризмом, а радикальні форми соціалізму (більшовизм, сталінізм) розглядаються як різновид фашизму.

6. Анархізм (від грецького *anarchia* – відсутність влади) – ідеологія, що проголошує своєю метою звільнення індивіда від усіх різновидів політичної, економічної і духовної влади, побудови суспільства, в якому відсутнє панування людини над людиною. Згідно з ідеями анархізму безумовна свобода людини як вища цінність виключає будь-яке управління ззовні. Соціальне життя людей має бути вибудоване на принципах взаємної вигоди і самоуправління, а свобода індивіда реалізована в асоціаціях, в яких кожен управляє лише собою (асоціації можуть входити в федерації, зберігаючи при цьому свою автономію).

Анархізму не притаманна концептуальна єдність. Можна виокремити такі його різновиди:

- а) індивідуальний анархізм. Згідно з поглядами представника цього напрямку М. Штірнера, індивід ні в чому не повинен обмежувати себе; його головна мета – насолода. Людиноєїсти повинні створювати об'єднання єгоїстів, у яких кожен має право на власний розсуд жити за рахунок інших співєгоїстів;
- б) солідаристський анархізм. Головний його представник П. Прудон вважав необхідною ліквідацію власності, яка не пов'язана з працею. Ідеал суспільства він пов'язував з асоціаціями дрібних власників (селян, ремісників), які живуть за рахунок власної праці;
- в) колективістський анархізм (М. Бакуні). Відрізняється від солідаристського тим, що передбачає перетворення капіталу, землі і засобів виробництва на спільну власність сільськогосподарських, ремісничих та індустріальних кооперативів. Члени цих асоціацій мають отримувати винагороду відповідно до їх трудового внеску;
- г) комуністичний анархізм (П. Кропоткін). Передбачає здійснення принципу «кожному – по потребам», спільну працю й спільне споживання продуктів праці.

Незалежно від концептуальних розбіжностей, прихильники анархізму акцентують увагу на таких властивостях майбутнього анархічного соціального устрою, як самоуправління, добровільність, децентралізація, протидія будь-якому посиленню влади, експлуатації і пануванню.

7. Нові некласичні ідеології: екологізм, фемінізм, комунітаризм.

Ідеологія і соціальний рух екологізму сформувалися в 70-ті роки як реакція на забруднення навколишнього середовища, вичерпання природних ресурсів, що поставило під загрозу саме існування людства. Головним змістом ідеології екологізму є пошук ефективного розв'язання екологічної проблеми. Основними різновидами екологізму вважаються гуманістичний та біоцентричний інвайронменталізм (екологізм).

Мета гуманістичного екологізму – змінити всю соціальну практику людини, оскільки вона наносить шкоду навколишньому середовищу і самій людині. Збереження природи розглядається як умова збереження людства. Йдеться про відмову від надмірно високих стандартів споживання, що зумовлюють розвиток виробництва, котре шкодить природі.

Мета біоцентричних біологістів – збереження біосфери в цілому. З цієї точки зору самознищення людського фактору не є визначальним аспектом. Біоцентристи готові погодитися з такою перспективою, якщо це сприятиме збереженню біосфери в цілому, котра породить нові види високоорганізованого життя.

Фемінізм спрямований на викорінення панування чоловіків над жінками в суспільному житті. У дослідженнях феміністської спрямованості аналізуються світоглядні основи

панування чоловіків, наводяться докази неправочинності й хибності тези про переваги чоловіків над жінками. Для крайнього фемінізму характерним є доведення переваги жінки над чоловіком у фізіологічному, інтелектуальному та етичному аспектах. Заперечення авторитету мужчин в усіх сферах життєдіяльності – найбільш характерна ознака і риса фемінізму.

Основною цінністю ідеології комунітаризму є братерство. Прихильники комунітаризму критикують сучасне суспільство за те, що люди в ньому маніпульовані владними структурами і соціальними інститутами, що їм нав'язується спосіб життя, який не відповідає їхнім потребам, що індивіди втрачають свою ідентичність і суверенність. У сучасному суспільстві засоби домінують над цілями, а цінність істини та людяності підмінюється цінністю успіху. Ідеологія комунітаризму відхиляє автономію індивіда і обґрунтовує свої постулати на необхідності побудови суспільства, виходячи зі спільного блага.

Істотною ознакою сучасності є зближення лібералізму та соціалізму. За визнанням самих лібералів, ХХ століття було епохою соціал-демократії, коли майже всі партії, які перебували при владі, були змушені проводити політику, котра тією чи іншою мірою базується на соціалістичних цінностях. Методи втручання держави в стихію ринку набули всезагального поширення. Між іншим, саме завдяки цим методам, на яких наполягала соціально-економічна теорія Кейнса, вдалося подолати кризові явища в економіці Заходу. У цьому сенсі «Новий курс» Т. Рузвельта – одне з найбільш переконливих свідчень зміщення лібералізму в бік соціалізму [2, с. 308–309].

Цінності соціальної захищеності й справедливості, що включають у себе істотний перерозподіл матеріальних благ на користь соціально незахищених членів суспільства, увійшли в ідеологію та практику лібералізму. Сучасні ліберали погоджуються з тим, що держава повинна бути не лише правовою, а й соціальною – тобто надавати підтримку своїм підлеглим, нести за них відповідальність. Відтак, можна стверджувати, що сучасний лібералізм, на відміну від класичного, є лібералізмом соціальним.

З іншого боку, із соціалістичної ідеології поступово зникали положення, котрі робили її непримиримою з ідеологією лібералізму. Чим далі, тим більше соціалізм погоджувався з доцільністю й ефективністю цінностей приватної власності та ринкової конкуренції. Таким чином, зрушення соціалізму вправо, в бік лібералізму, є очевидним і повсюдним. Воно виявилось результатом перш за все ціннісного перегляду, переакцентування ціннісних пріоритетів [3, с. 119–120].

Чимало ідей, які поодинокі є соціально ефективними, поєднуючись у ту чи іншу ієрархічну систему, втрачають свою ефективність і виявляються недієздатними. І навпаки – ідеям нібито незначним, проте вміло поєднаним і вмонтованим в соціальну сферу цілком під силу істотно підвищити як індивідуальну, так і загальносуспільну мотивацію, забезпечити стійкий приріст всіх показників суспільного буття. Таким чином, методи і принципи синтезування ідейно-теоретичних пріоритетів набувають ознак чи не вирішального фактору суспільного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Батищев Г. С. Истина и ценности / Г. С. Батищев // Познания в социальном контексте. – М., 1994. – С. 7–43.
2. Василенко И. А. Политическая глобалистика: Учеб. пособие. – М. : Логос, 2003. – 359 с.
3. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. – К. : Фенікс, 2003. – 584 с.
4. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології М. С. Дністрянський. – Львів: ЛНУ, 2003. – 111 с.
5. Крымский С. Б. Ценностно-смысловой универсум как предметное поле философии / С. Б. Крымский // Философская и социологическая мысль. – 1996. – №3-4. – С. 3–15.
6. Леонтьев Д. А. Ценность как междисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции / Д. А. Леонтьев // Вопр. философии. – 1996. – №4. – С. 20–28.
7. Ціннісні орієнтації (Аналіз соціально-філософських концепцій Заходу 80 – 90-х років). – К. : Наукова думка, 1995. – 324 с.